

Türkiye Eğitim Dergisi

(2024) Cilt 9, Sayı 1, s. 110-122

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Sorunlarına Yönelik Hazırlanan Çalışmaların Araştırma Eğilimleri

Sedat MADEN¹

Murat KAYA²

Özet

Araştırmada Türk dili ve edebiyatı eğitiminin (TDEE) sorunları üzerine yayımlanmış lisansüstü tez, makale ve kitapların araştırma eğilimlerini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla 1986-2022 yılları arasında Türk dili ve edebiyatı eğitimi sorunları üzerine hazırlanmış 24 makale, 2 lisansüstü tez ve 2 kitap yayımlandıkları yıl, tür, yazar sayısı, araştırma yaklaşımı ve modelleri, örneklem gurupları ve konuları açısından betimsel analizleri yapılmıştır. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma desenlerinden betimsel içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak bilimsel veri tabanlarında TDEE'nin sorunları-problemleri anahtar kelimeleriyle aramalar yapılmış ve yayımlanan çalışmalara ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular yüzde ve frekans değerleriyle tablolar hâlinde gösterilmiştir. Araştırma bulgularından hareketle, 1986-2022 yılları arasında TDEE'nin sorunlarına yönelik çalışmalardan 2017 yılında makalelerin diğer yıllara göre daha fazla yayımlandığı tespit edilmiştir. Araştırmada 2002 ve 2012 yılında 2 tez, 1986 ve 2009 yılında ise 2 kitabın yayımlandığı görülmüştür. Ayrıca makalelerde genellikle tek veya çift yazarların tercih edildiği, nitel yöntemin daha sık kullanıldığı, verilerin de daha çok doküman analizi üzerinden toplandığı ve veri kaynağı olarak da öğretim programının tercih edildiği tespit edilmiştir. Çalışmada TDE eğitime yönelik daha çok öğrenme-öğretme sürecine dair genel sorunların konu olarak tercih edildiği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Türk dili ve edebiyatı eğitimi
Sorunlar
Problemler
İçerik analizi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 18.02.2024

Kabul Tarihi: 17.04.2024

Elektronik Yayın Tarihi: 28.06.2024

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1439242

¹ Prof. Dr., Bayburt üniversitesi, ORCID: 0000-0002-8024-8182, sedatmaden@bayburt.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, Bayburt üniversitesi, ORCID: 0000-0002-2232-2081, dekadand28@hotmail.com

Research Tendencies Of The Studies Prepared For The Problems Of Turkish Language And Literature Education

Abstract

In this study, it was aimed to examine the research trends of graduate theses, articles and books published on the problems of Turkish language and literature education (TDEE). For this purpose, 24 articles, 2 graduate theses and 2 books on the problems of Turkish language and literature education between 1986-2022 were descriptively analyzed in terms of the year of publication, genre, number of authors, research approach, research types, sample groups and topics. Descriptive content analysis, one of the qualitative research designs, was used as the method in the study. As a data collection tool, searches were made in scientific databases with the keywords "TDEE problems-problems" and published studies were accessed. The findings obtained in the research were shown in tables with percentage/frequency values. Based on the findings of the research, it was determined that more articles were published in 2017 compared to other years among the studies on the problems of ESL between 1986 and 2022. In the research, it was seen that 2 theses were published in 2002 and 2012 and 2 books were published in 1986 and 2009. In addition, it was determined that single or double authors were generally preferred in the articles, qualitative method was used more frequently, data were mostly collected through document analysis and the curriculum was preferred as a data source. In the study, it was revealed that general problems related to the learning-teaching process were preferred as the subject of the articles.

Keywords

Turkish language and literature education issues problems content analysis

About Article

Sending Date: 18.02.2024
Acceptance Date: 17.04.2024
Electronic Issue Date: 28.06.2024

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1439242

GİRİŞ

Eğitim dünyası üzerinde en çok çalışma yapılan alanlardan biridir. Değişen ve gelişen dünyanın beklentileri doğrultusunda eğitim sistemlerinin bu duruma ayak uydurması oldukça önemlidir. Bu noktada eğitimde var olan sorun ve problemleri doğru belirleyip buna göre hareket etmek kalıcı çözüm üretebilmek gerekmektedir. Türk dili ve edebiyatı eğitiminin (TDEE) dünden bugüne güncellenen yapısı var olan sorunlar ve yenilenen eğitim içerikleriyle varlığını sürdürmektedir. TDEE okullarda daha verimli ve daha sürdürülebilir olması noktasında var olan sorunlar gerçekçi bir anlayışla ele alınmalıdır. "Okullarımızda beklenen düzeyde dil becerisinin kazandırılmadığı, çeşitli etkenlere bağlı birçok sorunun da bunu tetiklediği düşünülmektedir. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı da dünyada yaşanan değişimler ve eğitim bilimlerindeki gelişmelere koşut olarak yeniden yapılanma sürecine girmiştir" (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Bu anlamda halihazırda var olan sorunların tespiti ve bu sorunlara yönelik adımların uygulamaya dönük olması çok kıymetlidir. "Çağın gereklerine uygun olarak yapılan bu yeniden yapılanmanın amacına ulaşabilmesi için sürecin izlenmesi, değerlendirmelerin yapılması, eleştirel bir yaklaşımla olumlu ve olumsuz yönlerin açıkça ortaya konulması gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı, bununla ilgili olarak

düzenlediği çeşitli çalıştaylarda durum değerlendirmesi yoluna gitmiştir” (MEB, 2008). Bu alanda yapılan bütün çalışmalar temelinde var olan sorunları eğitim ortamlarında çözüme kavuşturmak üzerinedir. Bu aşamada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin önemi ön plana çıkmaktadır. Dersin uygulayıcısı olan Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin TDEE’ye yönelik sorunlara kulak vermek oldukça kıymetlidir. “Bütün bu araştırmaların programın uygulayıcısı olan öğretmenlerin görüşlerine göre yapılması, sürecin uygulama boyutuna dair somut bildirimler sağlaması bakımından önemlidir. Çünkü öğretmen, uygulamadan kaynaklanan sorunları yaşayan ve bunun sonucunda da eksiklikleri en iyi gören kişi konumundadır” (Bayazıt, 2019: 44).

TDEE’de öğretmenler var olan sorunları ilk önce gören ve buna göre değerlendirme yapabilen ilk kişidir. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin dersin ve genel anlamda eğitim sürecinin sorunlarına karşı olan yaklaşımı ve değerlendirmesi üzerinde durulması gereken öncelikli konulardandır.

TDEE’nin temel amacı yazar, sanatçı veya şair yetiştirmek değildir. Öğrencilere milli ve manevi bir duyarlılıkla sanat zevki oluşturarak estetik haz ve düşünme yetisi kazandırabilmek bu eğitimin önceliklerindedir. “Asıl beklenen, sözünü bilen, güzel konuşma ve düzgün yazma becerilerini kazanmış, davranış inceliğine ve güzellik duygusuna sahip insanlar yetişmesidir” (Kavcar, 1994: 30). Edebiyat eğitiminin özünde var olan bu durum müfredat planlamalarının ve eğitim yapılanmalarının ana karakterini oluşturur. Burada özellikle TDEE’nin ders içeriklerinde gözlemlenebilir sorunlarını tespit ederek bu alana yönelik adımlar atılması büyük önem arz etmektedir. Doğru yapılan tespitler yerinde atılacak adımlarla amacına ulaşır.

“Millî kültüre gölge düşürmeden evrensel ilkelere ve insanî değerlere daha fazla yer verildikçe edebiyat eğitiminden geçecek bireyin özgüveni de aidiyetlerine bağlılığı da o nispette artacaktır. Birey, duygu ve düşüncelerini insan, toplum ve bilim üçgeninde yoğunlaştırmakta başarı kaydedecek, yeni ufuklar açacaktır. Bunun için eğitim çağındaki birey evvela kendini rahat ve özgür hissetmeli; insana ve topluma dair tespit ettiği temel hassasiyetleri hiçbir korku ve endişeye kapılmadan dile getirebilmelidir” (Erol ve Demir, 2017: 199). Edebiyat eğitimi bu anlayışla bireyler yetiştirmeyi ve topluma hazırlamayı bilinç edinerek hareket etmelidir. Eğitim sistemlerinin temel yapısında var olan bu durum müfredat yapılanmalarının ana amacını oluşturur.

Türk dili ve edebiyatı eğitimi sorunları üzerine alanyazında farklı çalışmalar yapılmıştır. Erol ve Demir (2017)’de ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı öğretiminde karşılaşılan sorunları ele almıştır. Avcı ve Küçük (2017)’de Türk dili öğretimi sorunlarını açıklamışlardır.

Demirtaş, Erdoğan ve Küçüker (2022)’de Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinin birleştirilmesi hakkındaki görüşlerini açıklarken yaşana sorunları dile getirmişlerdir. Bayazıt (2019)’da dil ve anlatım derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri hakkında açıklayıcı bilgiler vermiştir. Şenyuva ve diğerleri (2017) de Türk diline ilişkin sorunlar, çözüm önerileri hakkında karşılaştırmalı bir incelemeye gitmiştir.

Özdemir ve Saraç (2017)’de Türkiye’de aşık edebiyatı ve sorunları üzerine değerlendirmeler yapmıştır. Bağcı ve Baz (2018) de Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının yaşadığı sorunları üzerinde durmuştur. Türk Eğitim Derneği’nin (1986) ortaöğretim kurumlarında Türk dili ve edebiyatı eğitimi ve sorunları adlı kitabında

ortaöğretimde Türk dili ve edebiyatı eğitiminin sorunları üzerine hazırlanan bildiriler sunulmuştur.

Türk dili ve edebiyatı eğitimi sorunları üzerine yukarıda belirtilen çalışmalar olmakla birlikte Türk dili ve edebiyatı eğitimi sorunlarını tek bir başlık altında inceleyen bir araştırmaya alanyazında rastlanmamıştır. Ayrıca bu araştırmaların bir arada değerlendirildiği makale, tez, kitap ve bildirilerin içerik analizlerinin yapıldığı bir çalışma görülmektedir. Gerçekleştirilen bu çalışma ile Türk dili ve edebiyatı eğitimi sorunları bir çatı altında ele alınmış ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi sorunları-problemleri anahtar kelimeleriyle yayımlanmış makale, tez ve kitapların incelemesi yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada, Türk dili ve edebiyatı eğitiminin sorunları üzerine hazırlanmış makale, lisansüstü tez ve kitapların araştırma eğilimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacından hareketle aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanmış makale, lisansüstü tez ve kitapların yıl değişkenine göre dağılımı nasıldır?
- 2- TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanmış lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı nasıldır?
- 3- TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanmış makale, lisansüstü tez ve kitapların konu dağılımları nasıldır?
- 4- TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanmış makalelerin yazar sayısına göre dağılımı nasıldır?
- 5- TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanmış makale ve lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımına ilişkin dağılımı nasıldır?
- 6- TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanmış makale ve lisansüstü tezlerin araştırma modeline ilişkin dağılımı nasıldır?
- 7- TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanmış makale ve lisansüstü tezlerin örneklem/çalışma gruplarına ilişkin dağılımı nasıldır?
- 8- TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanmış makalelerin türlerine göre dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın deseni, veri kaynağı ve verilerin analizi kısımlarına yer verilmiştir.

Araştırma Deseni

Araştırmada, TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanan lisansüstü tez, makale ve kitapların araştırma eğilimlerini incelemek amacıyla nitel araştırma desenlerinden betimsel

İçerik analizi kullanılmıştır. "İçerik analizi, verilerin daha çok ana kategori (core category) çerçevesinde tündengelimsel olarak indirgendiği betimsel analizden farklı olarak verilerin her detayının irdelendiği bir kodlama süreci sonrasında tümevarımsal olarak ulaşılan kategoriler (temalar) yoluyla bulguların ortaya çıkarılmasına yöneliktir" (Sözer ve Aydın, 2021, s. 268). "İçerik analizi, verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkmasına olanak tanır" (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 239).

Bu araştırmaya TDEE'nin sorunlarına yönelik hazırlanan lisansüstü tez, makale ve kitapların araştırma eğilimlerini hakkında bilgi verdiği için betimsel içerik analizine uygun bir süreç içermektedir. "Betimsel içerik analizi; belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmaların ele alınıp eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır." (Çalık ve Sözbilir, 2014, s. 34).

Veri Kaynağı ve Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri, bilimsel veri tabanlarında TDEE'nin sorunları ile ilgili hazırlanan makale, tez ve kitaplardan oluşmaktadır. Elde edilen verilerde yıl, tür, yazar sayısı, araştırma yaklaşımı, modelleri ve çalışma grupları başlıkları altında betimsel analizlere gidilmiştir. Veri kaynağını oluşturan lisansüstü tezler, makaleler ve kitaplar için Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik ve Tr Dizin üzerinden taramalar yapılmıştır. Türk dili ve edebiyatı, Türkçe eğitimi ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında uzman araştırmacıların görüşleri doğrultusunda Türk dili ve edebiyatı eğitimi ve Türk dili ve edebiyatı eğitimi sorunları-problemleri anahtar kelimeleriyle aramalar yapılmıştır. Yapılan aramalar sonucunda 1986-2022 yılları arasında Türk dili ve edebiyatı eğitimi sorunları üzerine hazırlanmış 24 makale, 2 lisansüstü tez ve 2 kitaba ulaşılmıştır.

TDEE'nin sorunları üzerinde hazırlanmış tez, makale ve kitapların elektronik dosyalarına erişilmiştir. Elde edilen veriler araştırmanın veri kaynağını oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler betimsel içerik analizi aşamalarına uygun olarak değerlendirilmiştir. Bu aşamada ele alınan tez, makale ve kitaplar yılına, türüne, yazar sayısına, araştırmaya yaklaşımına, modellerine ve çalışma gruplarına göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniklerinden frekans ve yüzde değerleri kullanılarak yorumlanmıştır. Ulaşılan bulgular tablolar hâlinde gösterilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Çalışma herhangi bir etik kurul izni gerektirmemektedir.

Yazarların Katkı Oranı

Çalışmanın hazırlanmasında yazarlara eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Çıkar Çatışması

Araştırmada, çıkar çatışmasına dair bir durum bulunmamaktadır.

BULGULAR

1986-2022 yılları arasında Türk dili ve edebiyatı eğitimi sorunları üzerine yayımlanmış lisansüstü tez, makale ve kitaplar incelenmiştir. Bu çalışmaların araştırma eğilimlerini belirlemek amacıyla 24 makale, 2 tez ve 2 kitap içerik analizine tabi tutulmuştur. Makale, tez ve kitapların yayımlanma yılına göre frekans ve yüzde değerleri Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Makale, Lisansüstü Tez ve Kitapların Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Makale		Tez		Kitap		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
1986	-	0	-	0	1	50	1	3.6
1998	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
1999	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
2002	1	4.2	1	50	-	0	2	7.1
2003	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
2004	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
2008	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
2009	-	0	-	0	1	50	1	3.6
2011	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
2012	-	0	1	50	-	0	1	3.6
2014	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
2016	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
2017	9	37	-	0	-	0	9	32
2018	2	8.4	-	0	-	0	2	7.1
2019	2	8.4	-	0	-	0	2	7.1
2020	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
2022	1	4.2	-	0	-	0	1	3.6
Toplam	24	100	2	100	2	100	28	100

Tablo 1’de TDEE’nin sorunları üzerine yazılan makale, lisansüstü tez ve kitapların yıllara göre frekans ve yüzde dağılımları görülmektedir. Buna göre 24 makalenin 9’u 2017 yılında, 2’si 2018 ve 2019 yıllarında yayımlanmıştır. Bulgulara göre lisansüstü tezlerde sadece 2002 ve 2012 yılında 2 tane tezin yayımlanmıştır. TDEE’nin sorunları ile ilgili sadece 1986 ve 2009 yılında kitap yayımlandığı görülmektedir. 2009 ve 2012 yılında hiç makale yayımlanmamıştır. Ayrıca 2017 yılında 9 makalenin yayımlandığı bunun dışındaki yıllarda dağılımın benzer şekilde birer tane olduğu anlaşılmaktadır. Tez ve kitaplarda ise sadece 2’şer yayının olduğu görülmektedir. Bu bulgu, TDEE’nin sorunları ile ilgili son yıllarda makale dışında diğer türlerde yayın yapılmadığını göstermektedir.

1986-2022 yılları arasında TDEE’nin sorunları üzerine yayımlanmış lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Lisansüstü Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı

Tezler	<i>f</i>	%
Yüksek Lisans	2	100
Doktora	-	-
Toplam	2	100

Tablo 2’de TDEE’nin sorunları ile ilgili lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımlarına bakıldığında 1986-2022 yılları arasında 2 yüksek lisans tezinin olduğu görülmektedir. Bu alana yönelik herhangi bir doktora tezinin olmadığı belirlenmiştir. Bu bulguya göre TDEE’nin sorunları ile ilgili tezlerin sayısının oldukça az olduğu söylenebilir.

1986-2022 yılları arasında TDEE’nin sorunları üzerine yayımlanmış makalelerin konu dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Makale, Tez ve Kitapların Konu Dağılımlarına İlişkin Dağılımı

	Makale		Tezler		Kitap		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Öğrenme-öğretme süreci	14	58	2	100	1	50	17	63
Öğretmen adayları	3	14			1	50	4	15
Türk dili	2	8					2	7
Derslerin birleşmesi	1	4						
Kompozisyon eğitimi	1	4						
Öğretim programı	1	4						
Çocuk edebiyatı	1	4						
Edebiyat dönemlerinin öğretimi	1	4						
Toplam	24	100	2	100	2	100	28	100

Tablo 3’te TDEE’nin sorunları üzerine hazırlanan makale, lisansüstü tez ve kitapların konu dağılımları görülmektedir. TDEE’nin sorunları üzerine hazırlanan makalelerin 14 tanesi TDEE üzerine, 3 tanesinin öğretmen adayları ve 2 tanesinin de Türk dili eğitimi sorunları ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde hazırlanan 2 lisansüstü tezin ve 1 kitabında TDEE sorunları üzerine hazırlandığı görülmektedir. Bu bulgu, bu alana yönelik ağırlıklı olarak TDEE’nin sorunlarının genel olarak değerlendirildiğinin bir göstergesidir. Bunun haricinde 3 makalede öğretmen yetiştirme sorunu, 2 makalede Türk dili eğitimi sorunu, birer makalede de derslerin birleştirilmesi, kompozisyon eğitimi, öğretim programı, çocuk edebiyatı ve aşık edebiyatı eğitiminin konu olarak işlendiği tespit edilmiştir.

1986-2022 yılları arasında TDEE’nin sorunları üzerine yayımlanmış makalelerin yazar sayısına göre dağılımı Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Makalelerin Yazar Sayısına Göre Dağılımı

Yazar Sayısı	<i>f</i>	%
1 Yazarlı	12	50
2 Yazarlı	10	42
3 Yazarlı	1	4
4 Yazarlı	1	4
Toplam	24	100

Tablo 4'te TDEE'nin sorunları ile ilgili makalelerin yazar sayısına göre dağılımlarında bakıldığında 1 yazarlı 12, 2 yazarlı 10, 3 yazarlı 1 ve 4 yazarlı 1 makalenin olduğu görülmüştür. Bu bulgudan hareketle, 1 ve 2 yazarlı makale sayısının 3 ve 4 yazarlı makale sayısına göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

1986-2022 yılları arasında TDEE'nin sorunları üzerine yayımlanmış makale ve lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımına göre dağılımı Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Makale ve Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yaklaşımına Göre Dağılımı

	Makale		Tez		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Nitel	23	96	2	100	25	95
Nicel	1	4	-	-	1	5
Karma	-	0	-	0	-	0
Toplam	24	100	2	100	26	100

Tablo 5'te TDEE'nin sorunları üzerine yazılan makale ve lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımına göre dağılımlarına bakıldığında 23 nitel ve 1 nicel yaklaşımla makalelerin hazırlandığı görülmüştür. Ayrıca lisansüstü tezlerde de 2 nitel yaklaşımlı tezin hazırlanmıştır. Bu bulgu, makale ve lisansüstü tezlerde nitel yaklaşımın nicel yaklaşıma göre daha çok tercih edildiğini göstermektedir. 1986-2022 yılları arasında TDEE'nin sorunları üzerine yayımlanmış makale ve lisansüstü tezlerin araştırma modeline göre dağılımı tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Makale ve Lisansüstü Tezlerin Araştırma Modeline Göre Dağılımı

	Makale		Tezler		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Doküman İncelemesi	11	46	-	-	11	42,3
Görüşme	5	22	-	0	5	19,2
Tarama	4	12	1	50	5	19,2
Olgubilim	2	12	1	50	3	11,5
Durum Çalışması	2	8	-	0	2	7,7
Toplam	24	100	2	100	26	100

Tablo 6'da TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanan makale ve lisansüstü tezlerin araştırma modeline göre dağılımları görülmektedir. Buna göre makalelerin 11'nde doküman incelemesi, 5'nde görüşme formu, 4'ünde tarama, olgubilim ve durum çalışması kullanılmıştır. Lisansüstü tezlerde de 3 tarama ve 1 olgubilim kullanılmıştır. Bu bulgu, Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarına yönelik makale ve lisansüstü tezlerin farklı özelliklerine göre betimlemek için çoğunlukla doküman incelemesinden yararlandığını göstermektedir.

1986-2022 yılları arasında TDEE'nin sorunları üzerine yayımlanmış makale ve lisansüstü tezlerin örneklem grubuna ilişkin verilerin dağılımı Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Makale ve Tezlerin Örneklem Grubuna İlişkin Dağılımı

	Makale		Tezler		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Öğretim Programı	10	42	1	50	11	42
Öğretmen Adayları	6	25	-	0	6	23
Öğretmen Kitaplar	6	25	-	0	6	23
Zümre Toplantıları	1	4	-	0	1	4
Öğrenciler	-	0	1	50	1	4
Toplam	24	100	2	100	26	100

Tablo 7'de TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanan makale ve lisansüstü tezlerin örneklem grubuna göre dağılımları görülmektedir. TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanan makalelerde TDEE'nin 10, TDE öğretmen adayları ve TDE öğretmenlerinin ise 6 defa örneklem grubu tercih edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca lisansüstü tezlerde de TDEE'nin ve öğrencilerin 1 kez örneklem grubu olarak alındığı belirlenmiştir. Yine tabloya göre makalelerde öğrencilerin lisansüstü tezlerde ise öğretmenler veya başka örneklem grupları kullanılmamıştır. Bu bulgu, bu alana yönelik araştırmaların ağırlıklı olarak TDEE üzerinden yapıldığını göstermektedir.

Tablo 8. Makalelerin Türlerine Göre Dağılımı

Makaleler	<i>f</i>	%
Araştırma/İnceleme	17	71
Kuramsal/Derleme	7	29
Toplam	24	100

Tablo 8'de TDEE'nin sorunları üzerine yazılan makalelerin türlerine göre dağılımlarına bakıldığında 1998-2022 yılları arasında 17 araştırma-inceleme ve 7 kuramsal-derleme olmak üzere toplam 24 makalenin olduğu görülmüştür. Bu bulgudan hareketle özellikle araştırma-inceleme türünde daha fazla makalenin yazıldığı tespit edilmiştir.

SONUÇ-TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Türk dili ve edebiyatı eğitimine ilişkin sorunlar farklı çalışmalarda değişik açılardan değerlendirilmiş ve farklı çözüm önerileri dile getirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında TDEE'nin sorunlarını bir çatı altında değerlendirip incelemenin yapılacak yeni çalışmalar açısından değer taşıdığı yadsınamaz. Buradan hareketle bu çalışmada TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanmış lisansüstü tez, makale ve kitapların farklı değişkenler üzerinden analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada 1986-2022 yılları arasında yayımlanmış 2 lisansüstü tez, 2 kitap ve 24 makale incelenerek şu sonuçlara ulaşılmıştır.

TDEE'nin sorunlarını yıl değişkenine göre inceleyen makale, kitap ve lisansüstü tezlerle bakıldığında en çok makalenin 2017 yılında 9 makale ile olduğu görülmektedir. 2018 ve 2019 yılında 2 makalenin yazıldığı görülmektedir. Diğer yıllarda ise sadece 1 makale yazılmıştır. Lisansüstü tezlerde de sadece 2002 ve 2012 yılında 1 tezin yapıldığı görülmektedir. Aynı şekilde 1986 ve 2009 yılında 1 kitap çalışmasının olduğu görülmektedir. Buradan hareketle makalelerin 2017 yılına yığılması 2018'de değişen program öncesi var olan sorunların çokluğu ile açıklanabilir. TDEE'nin sorunları üzerine yapılan çalışmaların son yıllarda ciddi şekilde azalması bu alana yönelik çalışma yapılmasının önemini arttırmaktadır.

TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin tür değişkenine göre dağılımlarına bakıldığında sadece 2 yüksek lisans tezinin olduğu görülmektedir. Bu bulgudan hareketle yüksek lisans ve doktora düzeyinde bu alana yönelik gerekli çalışmaları yapılmadığının önemli bir göstergesidir. Araştırmacıların yüksek lisans ve doktora tezi düzeyinde daha kapsamlı çalışmalar yapması TDEE'nin sorunlarının derinlemesine incelenmesi açısından oldukça fayda sağlayacaktır. TDEE'nin sorunları üzerine yazılan makalelerin türlerine göre dağılımlarına bakıldığında araştırma-inceleme türünde 17 makale, kuramsal-derleme türünde ise 7 makalenin hazırlandığı görülmektedir. Hazırlanan makalelerin araştırma-inceleme türünde daha fazla olması bu alan yönelik çalışmaların derinlemesine incelenerek sonuçlarının tespit edilmesiyle açıklanabilir.

TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanan makalelerin yazar sayısına bakıldığında tek yazar sayısının çift yazar sayısı ile hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. TDEE'nin sorunları üzerine sadece 1 tane 3 yazarlı ve 1 tane de 4 yazarlı makale bulunmaktadır. Bu durum TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanan makalelerin yazar sayısının incelenen konu özelinde 1 ve 2 yazarlı olarak tercih edilmesiyle açıklanabilir. TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanan makale ve lisansüstü tezlerin araştırma yaklaşımına göre dağılıma bakıldığında 23 makalenin nitel ve sadece 1 makalenin nicel yaklaşımla hazırlandığı görülmektedir. Bu alana yönelik hazırlanan lisansüstü tezlerde de nitel çalışmaların araştırma yaklaşımı olarak kullanıldığı görülmektedir.

TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanan makale, lisansüstü tez ve kitapların konu dağılımlarında, öğrenme-öğretme sürecinde yaşanan sorunların genel olarak ele alındığı görülmektedir. Veri kaynağındaki 14 makale, 2 tez ve 1 kitapta araştırma konusuyla ilgili genel sorunların ele alınmaktadır. Bu durum bu alana yönelik daha çok genel bir değerlendirme yapıldığının bir sonucudur. Bunun yanında hazırlanan çalışmalarda öğretmen yetiştirme sorunu ve Türk dili eğitimi sorununun da ele alındığı anlaşılmaktadır. Bu alanda ele alınan sorunların yanında ele alınmayan sorunlar da vardır. Dilbilgisi eğitimi sorunu, edebiyat eğitimi sorunu, dil becerileri eğitimi sorunu, ders kitapları sorunu gibi konuların hazırlanan çalışmalarda ele alınmadığı görülmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalarda genel bir değerlendirmenin yapıldığı temel sorunlara yönelik çalışmaların yapılmadığı görülmektedir.

Buradan hareketle TDEE'nin sorunlarına yönelik yapılan çalışmaların nitel yöntemlerle incelemenin nicel yöntemlerle incelemeye göre alana yönelik betimsel özelliklerin derinlemesine inceleyerek sonuçlara ulaşılmasının tercih edilmesi ile açıklanabilir. TDEE sorunları üzerine hazırlanan makale ve tezlerin araştırma modellerine göre dağılımına bakıldığında en çok doküman incelemesinin tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca hazırlanan makalelerde olgubilim ve durum çalışması modellerin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum benzer şekilde nitel yaklaşımlarla hazırlanan makalelerin nitel veri toplama araçlarıyla

analiz edilmesinin bir sonucudur. Bu alanda hazırlanan lisansüstü tezlerde ise tarama ve olgubilimin model kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Bu durum nitel yaklaşıma uygun olarak TDEE'nin sorunlarının kapsamlı inceleyerek ele alınan konunun her yönüyle değerlendirilmesiyle açıklanabilir.

Araştırmada incelenen makale ve lisansüstü tezlerin örneklem gruplarına bakıldığında makalelerde sırasıyla TDEÖP, TDE öğretmen adayları ve TDE öğretmenleri şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Lisansüstü tezlerde ise TDEÖP ve öğrencilerin örneklem grubu olarak tercih edilmiştir. Bu durum araştırmada ele alınan konunun özelliğiyle ilgili olmakla birlikte TDEE'nin sorunlarının araştırmanın temel problemi olmasıyla açıklanabilir.

Alanyazında TDEE'nin sorunları üzerine farklı çalışmalar bulunmaktadır. Erol ve Demir (2020) ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı öğretiminde karşılaşılan başlıca sorunlar adlı çalışmalarında TDEE'nin sorunlarını üç başlık altında toplamıştır. Buna göre programdan kaynaklanan sorunlar, öğretmenden kaynaklanan sorunlar ve araç-gereçlerle ilgili sorunlar olarak belirtmişlerdir. Bu sonuç araştırmada ortaya çıkan sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Bayazıt (2019) da TDEE'nin sorunlarını öğretmenlerden, öğretim programından, ders kitaplarından, öğrencilerin derse karşı olan tutumlarından ve ders saati süresiyle ilgili sorunlar olarak değerlendirmiştir. Bu sonuç araştırmadan ortaya çıkan sorunlarla benzerlik göstermektedir. Cemiloğlu (2018) de TDEE'nin sorunlarını program üzerinden değerlendirerek programın taşıdığı bütünlük sorunları üzerine eleştirel bir değerlendirme yapmıştır. Erdem ve Topbaş (2017) da TDEE sorunlarını ders kitapları ve öğretmenden kaynaklanan sorunlar başlığında değerlendirmiştir.

Çetin (2020) de TDEE'nin sorunlarını edebiyat eğitimi çalışmalarında yaşanan sorunlar özelinde değerlendirmiştir. Bağcı ve Baz (2018) da Türkçe ve TDEE'nin sorunlarını Türkçe ve edebiyat öğretmenleri adaylarının görüşleri doğrultusunda değerlendirmiş ve öğretmenlerin Türk diline ve edebiyatına karşı farkındalıklarının yeterli seviyede olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar araştırmada ortaya konan sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak 1986-2022 yılları arasında TDEE'nin sorunlarına yönelik yayımlanmış çalışmalardan makalelerin 2017 yılında diğer yıllara göre daha fazla yayınlandığı tespit edilmiştir. Bu durum 2018 yılında değişen program öncesi alanda yer alan sorunların fazlalığıyla açıklanabilir. Konuyla ilgili lisansüstü tezler sadece 2002 ve 2012 yılında hazırlanmıştır. Bu durum bu alana yönelik gerekli çalışmaların tez düzeyinde yapılmadığının bir göstergesidir. Lisansüstü tezlerde türlere göre dağılımına bakıldığında sadece 2 yüksek lisans tezinin hazırlandığı görülmektedir. Dolayısıyla alanda bu konuda doktora tezi bulunmamaktadır. Bunlarla birlikte, TDEE ile ilgili sorunların daha çok nitel yaklaşım esas alınarak öğrenme-öğretme süreci açısından genel olarak araştırmalarda incelendiği ortaya konulmuştur.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle TDEE sorunları ile ilgili yapılacak olan araştırmalar için şu öneriler verilebilir:

- TDEE'nin sorunlara yönelik yapılan çalışmalarda yöntem kısmı zenginleştirilerek daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.
- TDEE'nin sorunlarına yönelik farklı bölümlerle iş birliği içerisinde yeni çalışmalar yapılabilir.

- TDEE'nin sorunlarına yönelik karma yöntem kullanılarak daha detaylı çalışmalar yapılabilir.
- TDEE'nin sorunlarına ilişkin farklı örneklem gruplarıyla çalışılabilir.
- TDEE'nin sorunlarına yönelik daha fazla yüksek lisans ve doktora tezi yapılması noktasında çalışmalar yapılabilir.
- TDEE'nin sorunları üzerine hazırlanacak yeni çalışmalarda dil bilgisi eğitimi, dil becerileri, ders kitapları ve edebiyat eğitimi gibi farklı konu başlıklarında çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Avcı, Y. & Küçük, S. (2017). Türk dili öğretimi sorunları. *International Journal Of Social Sciences And Education Research*, 3(3), 981-989.
- Bağcı, H. & Baz, D. (2018). Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının Türkçenin yaşadığı sorunlara yönelik farkındalığı ve çözüm önerileri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6(2), 226-239.
- Bayazıt, Z.Z. (2019). Dil ve anlatım derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri. *International Journal of Language Academy*, 7(3), 42-53.
- Cemiloğlu, M. (2018). 2017 tarihli Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programına eleştirel yaklaşım. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 279-298.
- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Çetin, N. (2020). Yeni Türk edebiyatı araştırma ve incelemelerinde sorunlar. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 24(1), 51-55.
- Demirtaş, Z., Erdoğan, D.G. & Küçüker M.S. (2022). Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinin birleştirilmesi hakkında öğretmenlerin görüşleri. *Sakarya üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 22(1), 15-28.
- Erdem, İ. & Topbaş, S. (2017). Dil ve anlatım ile Türk edebiyatı derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerilerine dair öğretmen görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 465-495.
- Erol, K. & Demir, F. (2017). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı öğretiminde karşılaşılan başlıca sorunlar. *International journal of languages' education and teaching*, 5(2), 197-212.
- Kavcar, C. (1994). "Yeni Türk Edebiyatı Öğretimi" 1. Eğitim Bilimleri Kongresi Kuram-Uygulama Araştırma (ÇÜEF 28-30 Nisan). *Çukurova üniversitesi eğitim fakültesi yayınları*, 853-864.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2005). *Türk edebiyatı dersi öğretim programı ve kılavuzu (9- 12. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2008). 2005 yılında geliştirilerek uygulamaya konulan 9,10, ve 11. Sınıf Türk edebiyatı dersi öğretim programı ve ders kitabının değerlendirilmesi çalışmayı. Ankara.
- Özdemir, C. & Saraç, Ö. (2017). Türkiye'de âşık edebiyatı öğretimi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Studies Of The Ottoman Domain*, 7(12), 164-182.
- Sözer, Y. & Aydın, M. (2021). Nitel veri toplama teknikleri ve nitel veri analizi süreci, (Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde). Pegem Yayıncılık.
- Şenyuva, E., Ertüzün, F., Turhan, K. & Demir, N. (2017). Türk diline ilişkin sorunlar, çözüm önerileri ve Türkçe bilinci: kuşaklararası karşılaştırma. *Uluslararası Türkçe edebiyat kültür eğitim dergisi*, 6(3), 1384-1397.

Türk Eğitim Derneği (1986). *Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı öğretimi ve sorunları*. TED Yayınları.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.